

I. etapa archeologického výskumu na vedecké a dokumentačné účely púchovského hradiska v Jánovciach (okr. Poprad)

Múzeum Spiša v spolupráci s Katedrou archeológie Filozofickej fakulty Univerzity Konštantína Filozofa v Nitre, Múzeom v Kežmarku a spoločnosťou Archeológia Spiš realizovalo v roku 2021 projekt archeologického výskumu na vedecké a dokumentačné účely na lokalite Jánovce-Machalovce, v polohe Hradisko (číslo projektu 21-521-01674). Výskum priniesol doklady osídlenia v minulosti, predovšetkým v dobe laténskej.

Sondážny výskum prebiehal v západnej časti hradiska s cieľom overiť zistenia geofyzikálneho prieskumu vykonaného na jar 2021. V severozápadnej časti hradiska bola v rámci sondy 1 preskúmaná časť kultúrnej vrstvy/sídliskového objektu, ktorého súčasťou boli do skalného podlažia vysekané kolové jamy. Vo vrstve/výplni objektu tvoreného prepálenou hlinou sa zistili početné fragmenty keramiky a kovových predmetov. Z nich si pozornosť zaslúži dvojica keltských mincí, železné spony či bronzový náramok. K hodnotným nálezom patrí aj dvojica sklenených korálikov. Zistené predmety možno datovať do neskorej doby laténskej (1. storočie pred Kr.).

Ďalšou skúmanou časťou bol severozápadný úsek valového opevnenia hradiska. Výskumom sa podarilo zistiť, že opevnenie bolo do veľkej miery tvorené prírodným skalným podložím. To bolo miestami upravené a vo vrchnej časti doplnené o hlinený násyp s drevenou konštrukciou. Táto konštrukcia bola na skúmaných častiach spálená, čo možno pripísať zániku hradiska v 1. storočí pred Kr.

Požiar, ktorý bol na hradisku archeologickým výskumom doložený možno spájať s podobnými dokladmi na ďalších skúmaných púchovských hradiskách. Ide tu o zánikové horizonty púchovských hradísk zo záveru doby laténskej a počiatkov doby rímskej. Uvedené potvrdzuje aj časové zaradenie získaných archeologických nálezov. Medzi nimi sú zastúpené aj predmety vojenského charakteru, a to železné hroty šípov. Tie sa často vyskytujú práve v zánikových horizontoch aj na iných púchovských hradiskách.

Kto zaútočil na hradiská púchovskej kultúry nie je celkom jasné. Uvažuje sa však o Dákoch alebo Germánoch (przeworská kultúra alebo Kvádi). Dáci za vlády kráľa Burebistu prenikli v polovici 1. storočia pred Kr. z územia dnešného Rumunska na východ až k rieke Morava. V historických písomných prameňoch sa v súvislosti s tým dozvedáme o porážke keltského kmeňa Bójov, ktorý bol v tom čase južným susedom nositeľov púchovskej kultúry Kotínov. Nie je vylúčené, že podobný osud postihol aj ich. Vzájomné kontakty Dákov a Kotínov dokladajú v tomto období nálezy dáckych spôn, keramiky a mincí na území púchovskej kultúry. Na druhej strane máme v tomto období doložené aj kontakty s germánskymi kmeňmi z územia Poľska a Čiech. Na začiatku 1. storočia po Kr. prichádza na územie

juhozápadného Slovenska, ktoré dovtedy osídľovali keltskí Bójovia, germánsky kmeň Kvádov. Antické písomné pramene zo záveru 1. storočia po Kr. nás navyše informujú, že Kotíni boli pod nadvládou Kvádov a že im boli nútení platiť tribút.

Výskum púchovského hradiska v Jánovciach mal tiež interdisciplinárny charakter. Okrem geofyzikálneho prieskumu bolo realizované detailné geodetické zameranie (Ing. Tibor Lieskovský, PhD., Katedra globálnej geodézie a geoinformatiky, SvF STU v Bratislave, porealizačné zameranie sond realizoval Ing. Marián Mackovjak), archeobotanická analýza (doc. Mgr. Mária Hajnalová, PhD., FF UKF v Nitre), archeozoologická analýza zvieracieho osteologického materiálu (Mgr. Katarína Šimunková, PhD., FF UKF v Nitre), metalografické a petrografické analýzy kovových a keramických nálezov (Mgr. Martin Hložek, Ph.D., Katedra dozimetrie a aplikácie ionizujúceho záření, České vysoké učení technické v Prahe), bioarcheologický výskum stabilných izotopov uhlíka a dusíka a rádiouhlíkové datovanie vybraných vzoriek kostí (Mgr. Peter Barta, PhD.).

Hlavným cieľom výskumníkov ako aj Obce Jánovce, ktorá pri výskume aktívne spolupracuje, je vyhlásenie lokality za Národnú kultúrnu pamiatku.

Projekt podporil z verejných zdrojov Fond na podporu umenia.